

Heemkundevereniging

"DE HEERLIJKHEID HERLAAR"

Jaargang 7, nr. 1

februari 2001

COLOFON

Bestuur:

Fr. van Dommelen, voorzitter, Tel. 5513151
M. van Griensven, secretaris, Tel. 5513363
N. Sira, penningmeester, Tel. 5514198
Th. van de Wetering, lid, Tel. 5512880
F.C. Cooijmans, lid, Tel. 5514359

Adres secretariaat:

Nieuwstraat 28,
5271 AD Sint-Michielsgestel
Tel. 5513363

Bankrelatie:

Heemkundevereniging "De Heerlijkheid Herlaar"
Rabobank Sint-Michielsgestel
Rekeningnummer: 13.36.98.742

Contributie Heemkundevereniging:

f 25,00 per jaar voor gewone leden
f 12,50 per jaar voor junior leden
f 50,00 minimaal per jaar voor donateurs
c.q. begunstigers

Openstelling documentatie-centrum

Zolang wij niet beschikken over een Heemhuis is het mogelijk, na afspraak, bij de secretaris boeken, tijdschriften en tekeningen in te zien.

Den Heertgang:

Verschijnt vier maal per jaar

Redactie:

M. van Griensven
Th. van de Wetering
N. Sira

Redactie adres:

Fresiastraat 6, 5271 GZ Sint-Michielsgestel

Lay-out en drukwerk:

Frans den Otter

Schutblad:

Jan Lurinks

INHOUD

Doofstommen-Instituut in Sint-Michielsgestel deel III (M. van Griensven)	blz. 2
Bestuursmededelingen	blz. 5
Bossche Poort in Sint-Michielsgestel (F. van Dommelen)	blz. 6

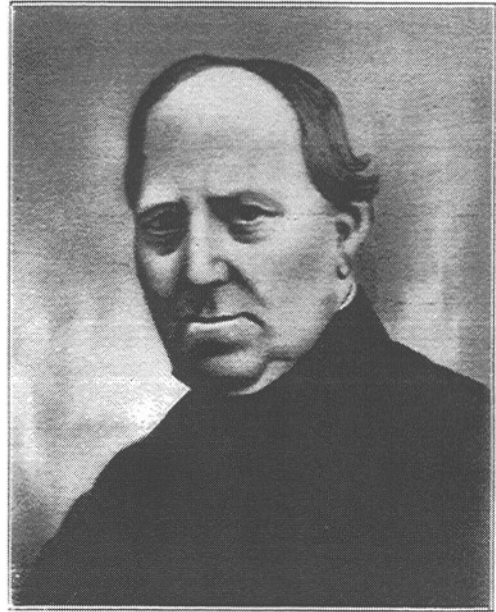
Het Doofstommen-Instituut te St. Michiels-Gestel.

Onder den titel: " Bij de doofstommen " geeft *De Maasbode* eene zeer interessante schets van het R. K. Doofstommen-Instituut "Herlaar " te St. Michiels-Gestel.

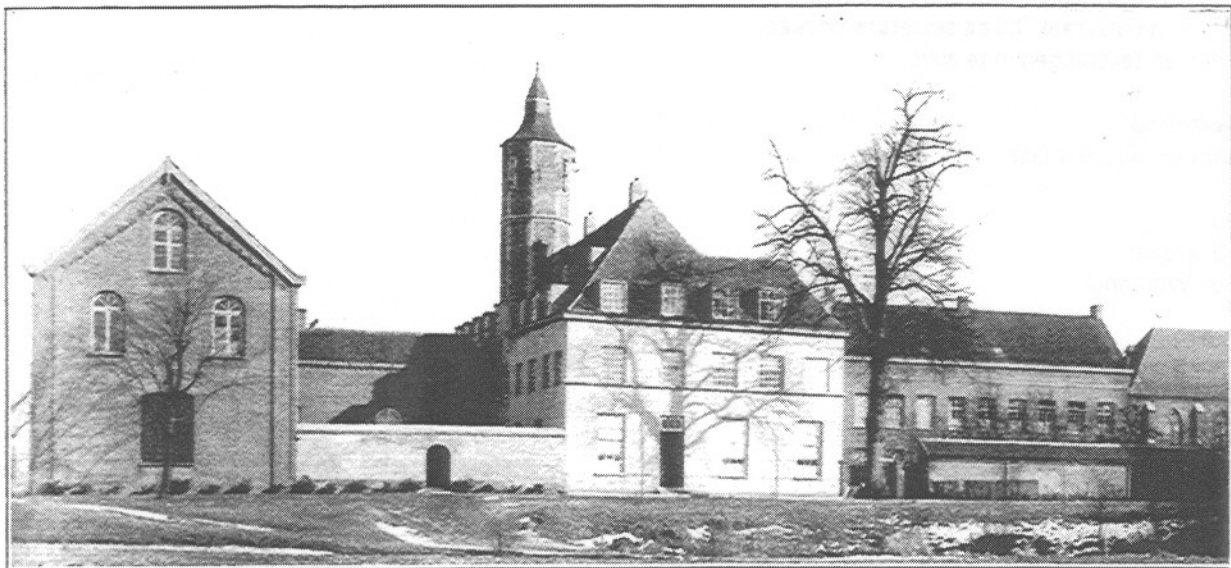
De schrijver, die een bezoek heeft gebracht aan deze nuttige en schoone inrichting, geeft zijne indrukken hiervan in verhalende vorm weer. We achten deze schets belangrijk genoeg om ze als Feuilleton in ons blad op te nemen.

(" De Zuidwillemsvaart "

1910)

De Stichter van het Instituut voor Doofstommen,
de Zeereerw. Heer Martinus van Beek.

Meisjes-bouw. opgericht in 1868—'69,
onder eet- en speelzaal, atelier
der handwerken, boven slaapzaal.

Nieuwe hoofdingang (sinds 1816),
rechts kamers van Directeur,
boven logeerkamers, enz.

Gebouwen
der jongens-afdeeling
en nieuwe kapel.

„Wij hebben indertijd lang gezocht en gedacht”, ging de leeraar voort. „voor we ons besluit namen, om tot de spreekmethode over te gaan.

Bedenk eens, hoeveel menschen zouden in ons land zijn, die de gebarentaal der doofstommen verstaan. U kunt hun aantal niet klein genoeg schatten. Nu volgt hier toch van-zelf uit, dat het gebarenstelsel voor het gewone maatschappelijk verkeer bijna geen waarde heeft. En voor dat verkeer voor den onderlingen omgang met menschen buiten ons instituut, moeten wij onze kweekelingen toch zooveel mogelijk geschikt maken, niet waar? Daarom moeten zij verstaanbaar wezen voor de hoorenden, en moeten zij tevens de sprekenden kunnen begrijpen, door dezen de woorden van de lippen af te lezen.

Bij ons tegenwoordig onderwijs beëienen wij ons in het geheel niet meer van gebaren, evenmin als de kweekelingen. Zoo worden dezen dag in, dag uit geoefend in het spreken en het aflezen van de lippen. Zij verbinden dan ook hunne gedachten niet meer, gelijk vroeger, aan gebaren, maar aan het levende woord, zooals ik en u dat spreken. En wat wij dan doen door middel van stemverheffing of stemdaling, wanneer wij bijvoorbeeld iets ernstigs of iet aardigs zeggen, dat doen de meeste gewezen stommen door middel van hun oogen en hun gelaat.

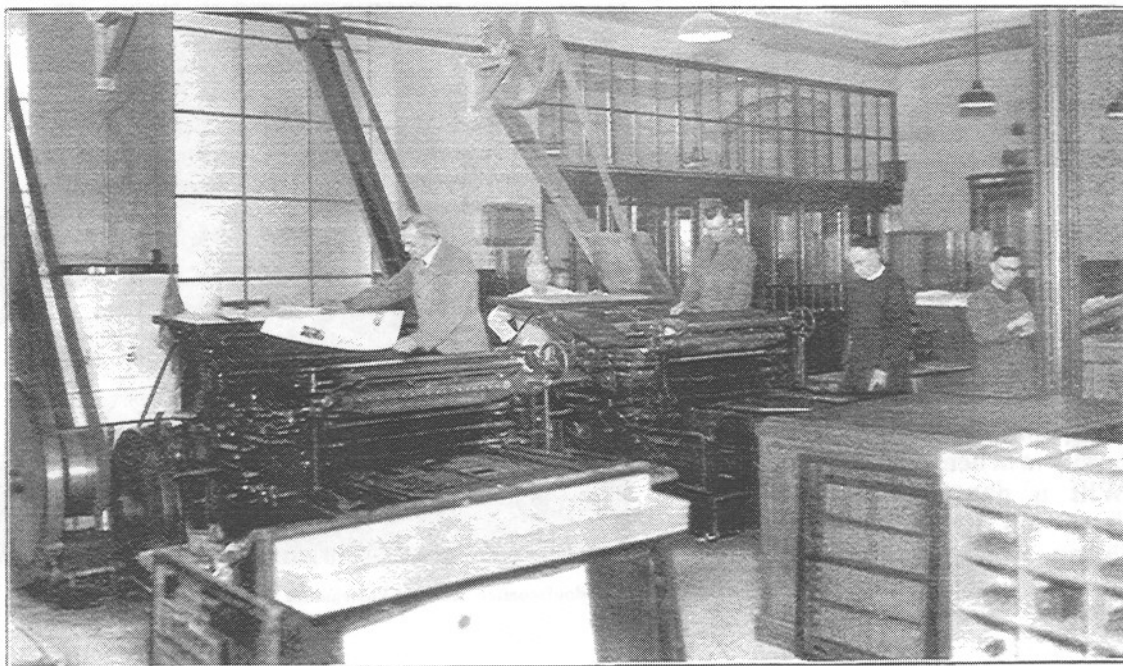
En nu wil ik u nog twee zeer groote voordeelen noemen, die verbonden zijn aan het moderne spreekstelsel.

Eerstens dit, dat nu niet meer kan gebeuren, wat vroeger in de instituten niet overheerschend gebaren-systeem meermalen voorkwam, — dat kinderen, die hebben leeren spreken voor zij doof werden, tijdens hun leerjaren door gemis aan oefening ook nog de spraak verliezen en van dooven doofstommen worden.

Een tweede voordeel is het, dat de kweekelingen niet alleen geschikter worden voor den omgang met de hoorende en sprekende menschen, maar ook, dat zij gemakkelijker hun gedachten op schrift leeren uitdrukken en tamelijk vlot kunnen lezen. U begrijpt, dat zij daardoor veel eerder een plaats kunnen krijgen in de gewone samenleving en dat zij lang niet zoo erg meer als in vroeger tijd verstoken blijven van de noodige ontwikkeling.

De resultaten van het thans gegeven onderwijs zijn inderdaad zeer verheugend voor ons.

Ook al hebben sommigen nog al wat last, om in ieder geval hun gedachten behoorlijk te uiten, wijl zij van nature lijden aan taal-armoede. — in den kring hunner familie kunnen zij zich zeer goed verstaanbaar maken en tevens voortdurend gemakkelijker de gesprekken volgen. Het is opmerkelijk, dat de kleinere plaatsen over het algemeen het gunstigst zijn, om als woonplaats voor onze kweekelingen te dienen. Daar leeren zij hunne spraak niet af. Wel in de groote steden, waar zij vanzelf lotgenoten vinden, met wie zij natuurlijk het liefst in gebaren spreken.

Onze drukkerij.

Op deze wijze wordt het aangeleerde jammerlijk vergeten".

„Zijn er in ons land dan zooveel doofstommen?"

„In de groote steden zijn er altoos meer dan in de kleinere gemeenten, maar over het algemeen is Nederland in dit opzicht wél gelukkig te noemen. Het percentage der doofstommen is hier veel lager dan o. a. in België, Frankrijk, Zwitserland. In Zwitserland voornamelijk zijn een menigte doofstommen. Of dat verschil in percentage aan psychische of aan physische stoornissen te wijten is, weten wij niet... Tegenwoordig hebben wij hier een tweehonderdtal kweekelingen, die allen katholiek zijn, zooals u weet. In Dordrecht zijn in 't geheel geen katholieken in het instituut, in Groningen en Rotterdam slechts weinigen. Het is nu toch wel eindelijk over het geheele land bekend, dat de katholieke doofstommen hier thuis hooren. En als we nu over een paar maanden ons nieuwe gebouw gaan betrekken, dan kunnen wij er weer wat meer plaatsen. Het onderwijs vordert wel veel leerkrachten. Voor ongeveer 150 leerlingen, mannelijke en vrouwelijke, hebben wij een twintigtal onderwijzers en onderwijzeressen noodig, en nu zijn de klassen betrekkelijk toch nog groot: gemiddeld elf leerlingen in iedere klas. Wij zouden heel graag zoo'n elftal ook nog splitsen in iets-hoorenden, meerbegaafden en zwakbegaafden. Maar voorloopig zullen wij dezen wensch moeten bewaren bij onze pia vota, die niet te verwezenlijken zijn. En daarom trachten wij door privaattlessen en op andere wijze de leerlingen zoo te onderrichten, dat noch de eenen, noch de anderen eenige schade ondervinden van de tegenwoordige indeeling.

Wat echter wel te bereiken is, is dit, waarop ik gaarne voor den tweeden keer met nadruk wijzen wil, — dat de leerlingen toch op hun zevende jaar aan onze zorg worden toevertrouwd.

Dit moesten inderdaad allen, die ooit voor doofstommen te zorgen hebben,

weten en noteeren. Als wij beginnen met leerlingen van dien leeftijd, dan kan het lijden en de ellende van die toch zoo ongelukkige stumperds nog tot het uiterste worden verzacht en verminderd. Wilt u daarop eens in 't bijzonder wijzen, als u in de kraant over onze inrichting schrijven gaat.

Dit is een zaak van het allergrootste gewicht. — dat voelt u zelf wel.

En nu wilt u zeker wel eens zien, hoe wij hier de menschen opleiden voor een goed handwerk, hoe wij hen hier maken tot nuttige leden der samenleving. — menschen, die een ander niet lastig behoeven te vallen om een stukje dagelijksch brood, dat zij zelf kunnen verdienen door eerlijken, goeden arbeid.

* * *

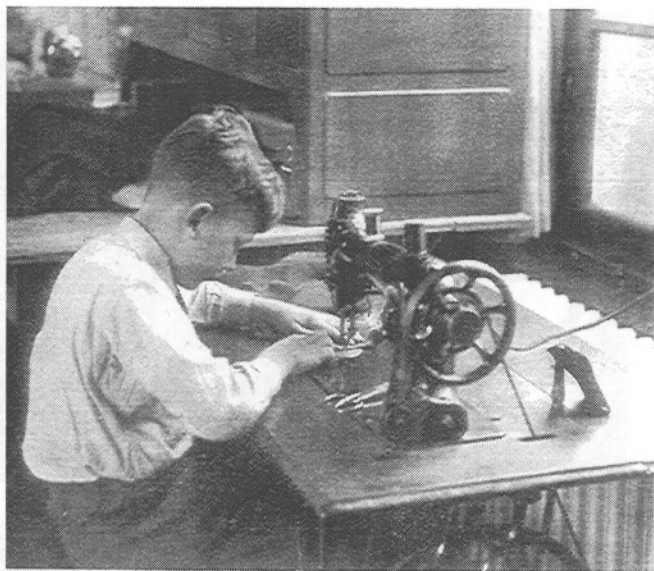
Het ambachtsonderricht.

We hadden nu een overzicht gekregen van de schoolopleiding der doofstommen en waren gekomen aan de lokalen, voor het onderricht in de verschillende ambachten bestemd. Deze zijn voor de mannelijke leerlingen: de drukkerij, de kleermakerij en de schoenmakerij.

De drukkerij is nog al een ruime werkplaats met heldere verlichting. Regelmatig staan de hooge bokken met de zetelhakken en letterkasten naast elkaar en bij eenige andere machines twee groote Augsburgsche snelpersen, die nog met handkracht bewogen worden.

„Ja, dat is wel zwaar, zei onze geleider, maar in het nieuwe instituut zal dit worden veranderd. Wij hebben al een benzine-motor aangekocht, waarmee dat voortaan de persen zullen worden gedreven. Dat zal een heele verbetering zijn".

„Hebt u nog al veel werk van particulieren?"

Een doofstomme leerling-kleermaker aan de naaimachine.

Och neen, maar dat is ook het doel niet. Voor het diocesis drukken wij wel eenige werkjes, als den catechismus en dergelijke en andere boekjes ook wel, en, o ja, dat ook nog; een maandblad voor onze oud-leerlingen: „De vriend der doofstommen”. Wij redigeeren dat blad grootendeels en schrijven er bevattelijke stukjes voor, die de menschen zeer graag lezen. Kijk, wij kennen de menschen door en door, wij hebben ze jaren en jaren bij ons gehad, ze ontwikkeld en opgeleid, zoodat we wel mogen zeggen, dat wij weten wat zij noodig hebben. Zie, hier is het jongste nummer Juni-Juli. Met het drukken van den nieuwen catechismus hebben wij zooveel te doen gehad, dat het maandblad voor een keer bij is ingeschooten. -- Daarom krijgen ze nu een dubbel, ziet u”.

Het tijdschrift zag er uitstekend verzorgd uit. Een flinke letter, zuiver afgedrukt op geglaceerd papier, en goede reproducties van fotografieën, tusschen den tekst.

„Als ze zoo'n blad geregeld lezen, onderhouden ze meteen het geleerde. Boeken nemen ze maar zelden ter hand, ik zei u al, hun taal is te arm, ze hebben te weinig begrippen. Een krant lezen ze bij voorkeur. De ontwikkeldsten in ons blad volgen met gemak de nieuwsberichten en gewone artikeltjes in „De Maashode” en „De Tijd”. Aan hoofdartikelen en beschouwingen wagen zij zich niet. Die zijn voor hen altoos te zwaar. De minder-ontwikkelde lezen de kleinere kranten en krantjes en vinden daarin wel steeds iets van hun gading.

(Wordt vervolgd.)

Broeder Theocritus leert zijn leerling het in de vorm snijden van een zool.

Bestuursmededelingen

Op de ledenvergadering van 5 februari 2001 is de heer F.C.Cooijmans benoemd als bestuurslid.

De penningmeester verzoekt de leden die hun contributie over het jaar 2000 nog niet hebben overgemaakt, dit alsnog te doen.

De ledenvergadering is accoord gegaan met een verhoging van de contributie en heeft deze met ingang van 1 januari 2002 vastgesteld op 12 euro.

Als kascommissie zijn benoemd de heren G.A.Nijrolder en G.J.M.Gersjes.

Vanuit de ledenvergadering werd een dringend beroep gedaan op de leden van de vereniging om zich aan te melden als collectant voor de Anjercollecte. De mensen die de afgelopen jaren hebben gecollecteerd moeten drie soms vier avonden lopen. Als er zich meer mensen beschikbaar stellen kan dit beperkt blijven tot één, hooguit twee avonden.

Wij zijn de enige vereniging die in het dorp Sint-Michielsgestel collecteert. Dit is zeer gunstig voor ons want éénderde van wat wordt opgehaald is voor de Heemkundevereniging.

Brabants Heem, de overkoepelende organisatie van ruim 110 in Noord-Brabant werkzame lokale en regionale heemkundeverenigingen, geeft samen met de Brabantse Regionale Geschiedschrijving een tijdschrift uit onder de naam Brabants Heem.

Dit tijdschrift geeft uitleg en informatie over archeologie, geschiedenis en volkenkunde in Noord-Brabant.

Bij deze uitgave van Den Heertgang is informatie gevoegd over het Brabants Heem en de wijze waarop u zich op kunt geven voor een tijdelijk of blijvend abonnement.

Vrijwel alle vorige jaargangen zijn in het bezit van onze vereniging en liggen bij onze secretaris ter inzage.

BOSSCHE POORT IN SINT- MICHIELSGESTEL.

Geschiedenis van een neogotisch hekwerk.

Wie wel eens over de Pleinsedijk in Sint-Michielsgestel heeft gefietst of gewandeld moet zijn opgevallen dat aan de noordzijde van de weg op huisnummer 1 een oude zogenaamde Vlaamse schuur is te bewonderen en even verderop aan de zuidzijde nabij huisnummer 4 een gietijzeren toegangspoort voor het erf van de Hemelrijkse Hoeve.

Deze bijzondere poort is afkomstig van de begraafplaats van Orthen in 's-Hertogenbosch. De voormalige bewoner van de Hemelrijkse Hoeve, dokter Otjens heeft de poort in de jaren zeventig daar geplaatst ter afsluiting van het erf van zijn boerderij.

De poort, uitgevoerd in neo-gotische stijl, bestaat uit twee gietijzeren hoofdpilasters waaraan de draaihekken zijn opgehangen met daarnaast schuin aflopende zijstukken met twee lagere zijpilasters.

In de schuin aflopende zijstukken zijn fraai gegoten sierornamenten aangebracht.

Zowel de dikkere hoge stijlen als de dunnere lage stijlen waren oorspronkelijk allemaal voorzien van punten.

Op de voet van de rechter hoofdpilaster is de naam van de ijzergieterij ingegoten.

De tekst luidt: CHEVALIER & CO 'S-BOSCH. De poort is gemaakt voor de omstreeks 1858 aangelegde begraafplaats in Orthen.

Blijkens een kaart van de begraafplaats uit 1872 was de poort geplaatst in een van de afzonderlijke toegangswegen naar het rooms-katholieke deel en het protestantse deel van de begraafplaats.

Bij een latere verandering van de wegenstructuur bij de begraafplaats is de poort weggehaald en verkocht. Ons medelid Sonja v.d. Voort uit Orthen was in het bezit van een foto van de poort in de oude situatie. De ijzergieterij Chevalier & Co is in 1849 opgericht en staat vermeld als de eerste en enige ijzer- en kopergieterij in 's-Hertogenbosch in het derde kwart van de 19^e eeuw. De gemeenteverslagen uit die periode vermelden de jaarlijkse ontwikkeling van het bedrijf, dat een bloeitijd kende omstreeks 1856. Vanaf het begin kampte het bedrijf met gebrek aan een goede locatie.

De gemeenteverslagen vermelden jammer genoeg niet waar het bedrijf was gevestigd. De producten van de firma Chevalier & Co hadden een goede naam. In 1852 kreeg zij een bekroning voor haar inzending gegoten ornamenten op de Nationale Nijverheidstentoonstelling te Arnhem. In 1853 werd het bedrijf uitgebreid door de plaatsing van een "stoommachine van 6 paardenkrachten en 1 ketel". Er werkten toen 34 mannen en 6 jongens. Het bedrijf werd niet direct geleid door de firmant Jean Chevalier, geboren te Geneve, maar door de te Hannau (Duitsland) geboren Johan Georg Dufay. Jean Chevalier was van beroep hotelhouder. Zijn weduwe exploiteerde in 1871 het nog steeds bekende hotel De Gouden Leeuw.

In een adressenboek uit 1871 staat vermeld: "Weduwe J.Chevalier, logement en stalhouder, Schapenmarkt A 447, stallingen Pensmarkt B 35".

De verslagen van de K.v.K. maakten melding van de overvloedige werkopdrachten voor de ijzergieterijen en fabrieken van stoom- en waterwerken door de toenemende gebruik van ijzeren voorwerpen en -constructies in de plaats van hout.

In de jaren 1867-1869 had de ijzergieterij van Chevalier & Co voortdurend een 20 tot 30 tal werklieden in dienst en verwerkte tot 600 ton ijzer per jaar.

Mede als gevolg van de Frans - Duitse oorlog van 1870 daalde de productie in korte tijd tot 135 ton ijzer en 700 kilogram koper. Hetaantal arbeiders liep terug tot 13. De firma viel terug tot een klein bedrijf. In 1877 werkten er nog slechts 6 mannen en 3 jongens.

Omstreeks 1883 begon de meester knecht George Dufay een eigen koper- en ijzergieterij aan de Noordwal. Dit nieuwe bedrijf legde zich toe op het gieten van stuwschroeven voor schepen.

De gietijzeren poort aan de Pleinsedijk heeft ondertussen alle stormen doorstaan, al is wel enige averij opgelopen. De punten op de stijlen van de draaihekken zijn niet meer aanwezig en in de hoofdpilasters zijn enkele kogelgaten zichtbaar.

De historische waarde van de monumentale poort bij de Hemelrijkse Hoeve is voor 's-Hertogenbosch van meer betekenis dan voor Sint-Michielsgestel.

F. van Dommelen

foto boven:

*Neogotische poort bij de
Hemelrijkse Hoeve aan de
Pleinsedijk te Sint-Michielsgestel*

foto links:

*Detail van schuin aflopende zijstukken
met gegoten sierelementen*

foto links:

Oorspronkelijke plaats van neogotische poort bij de ingang van de begraafplaats te Orthen

foto onder:

*Detail van de voet van de rechter
hoofdpilaster met tekst:
CHEVALIER & CO 'S - BOSCH*

Heemkundevereniging

"DE HEERLIJKHEID HERLAAR"

Jaargang 7, nr. 2

mei 2001

COLOFON

Bestuur:

Fr. van Dommelen, voorzitter, Tel. 5513151
M. van Griensven, secretaris, Tel. 5513363
N. Sira, penningmeester, Tel. 5514198
Th. van de Wetering, lid, Tel. 5512880
F.C. Cooijmans, lid, Tel. 5514359

Adres secretariaat:

Nieuwstraat 28,
5271 AD Sint-Michielsgestel
Tel. 5513363

Bankrelatie:

Heemkundevereniging "De Heerlijkheid Herlaar"
Rabobank Sint-Michielsgestel
Rekeningnummer: 13.36.98.742

Contributie Heemkundevereniging:

f 25,00 per jaar voor gewone leden
f 12,50 per jaar voor junior leden
f 50,00 minimaal per jaar voor donateurs
c.q. begunstigers

Openstelling documentatie-centrum

Zolang wij niet beschikken over een Heemhuis is het mogelijk, na afspraak, bij de secretaris boeken, tijdschriften en tekeningen in te zien.

Den Heertgang:

Verschijnt vier maal per jaar

Redactie:

M. van Griensven
Th. van de Wetering
N. Sira

Redactie adres:

Fresiastraat 6, 5271 GZ Sint-Michielsgestel

Lay-out en drukwerk:

Frans den Otter

Schutblad:

Jan Lurinks

INHOUD

De Kleine Ruwenberg en het geslacht 'Toe Boecop' (F. van Dommelen)	blz. 2
Doofstommen-Instituut in Sint-Michielsgestel deel IV (M. van Griensven)	blz. 5
Bestuursmededelingen	blz. 8

DE KLEINE RUWENBERG EN HET GESLACHT "TOE BOECOP".

Op de oude kaarten van het hertogdom Brabant zijn de voormalige kastelen aan de rivier de Dommel, thans aangeduid als de Grote Ruwenberg en de Kleine Ruwenberg naar hun toenmalige bewoners vermeld als huize Ravenschot en huize Boecop.

Deze laatste naam verwijst naar het adelijk geslacht "Toe Boecop" of "Van Boecop".

Uit de beschreven genealogie van het geslacht Boecop blijkt de naam verbonden aan een wijd vertakte familie, behorende tot de Nederlandse adel met de titel van baron of barones.

De oorsprong van het geslacht is te vinden op de Veluwe, in de omgeving van Epe, Heerde en Oldenbroek. Een zekere Bertram toe Boecop, geboren omstreeks 1275, wordt algemeen als de stamvader beschouwd. Later zijn de Toe Boecops genoemd als bestuurders van Elburg, Harderwijk en Kampen in Overijssel. Einde 16^e eeuw vestigde zich een lid van de familie in Brabant en wel op de Kleine Ruwenberg in Sint-Michielsgestel.

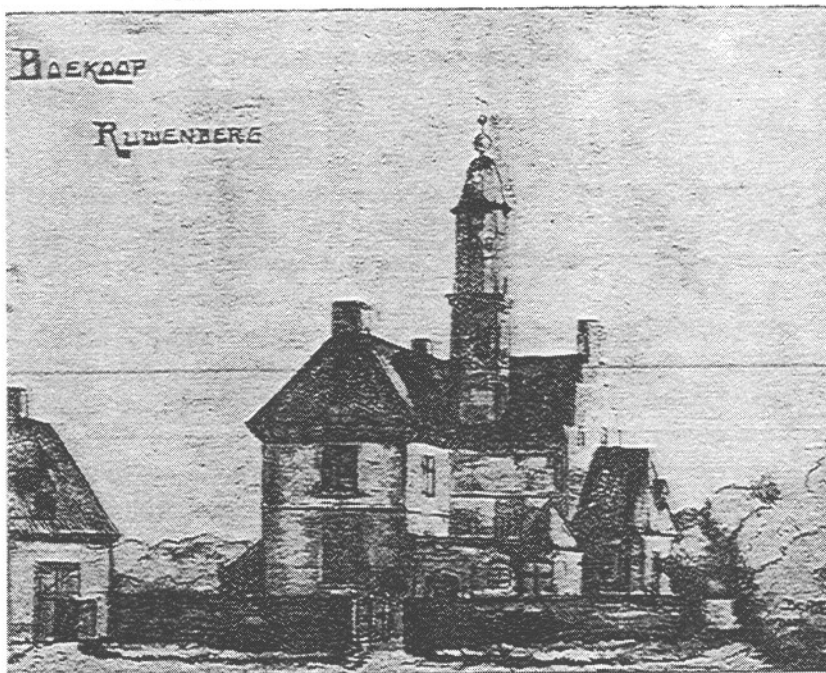
Het betrof **Gerrit toe Boecop**, een kleinzoon van Johan toe Boecop (schepen van Elburg). De reden van zijn vertrek naar Brabant is als volgt omschreven: "Als de vijand zich van Gelre heeft meester gemaakt verlaat hij zijn huisgezin en vaderland en vestigt zich op het platteland van de Meierij van Den Bosch". Om

dit vertrek moet hij zich grote financiële offers getroosten. Gerrit toe Boecop trouwde voor 1590 met **Mechtelt Spieringh**, dochter van Christoffel Spieringh (van Kleine Ruwenberg) en Magriet Coenen (van Zegenwerp).

Na het overlijden van Mechtelt Spieringh op 4 november 1612 werd Gerrit toe Boecop eigenaar van de Kleine Ruwenberg en zodanig genoemd "**Gerhardt van Boecop van den Rouwenberch tot Gestel buiten Den Bosch**". Wat later in 1629 trouwt Gerrit toe Boecop voor de tweede maal met de schilderes, **Cornelia toe Boecop**, een familielid, die is overleden tussen 1630 en 1634.

Dit huwelijk had wellicht te maken met het veilig stellen van familiebezit, want op de trouwdag wordt voor de schepensbank van Den Bosch geregeld dat de goederen van Cornelia toe Boecop overgaan naar de kinderen van Gerrit toe Boecop uit zijn huwelijk met Mechtelt Spieringh. Tevens wordt geregeld dat de roerende goederen van Cornelia toe Boecop in de Noordelijke Nederlanden worden overgebracht naar den Ruwenberg onder Sint-Michielsgestel.

Gerrit toe Boecop overleed op 21 december 1640. Uit zijn eerste huwelijk had hij 7 kinderen.

De Kleine Ruwenberg en het
geslacht 'Toe Boecop'
(F. van Dommelen)

1. **Arend**, gedoopt in de St. Jacobs kerk in Den Bosch op 2 januari 1590. Hij studeerde onder de naam Arnoldus van Boecop in 1610 artesstudie aan de pedagogie "het Varken" van de universiteit van Leuven. Hij behaalde de titel I.U.L. Tijdens zijn studie werd hij aangeduid als "Gestelensis" in 1624 en 1628 komt hij voor als schepen van 's-Hertogenbosch. Hij zette zich in voor het behoud van de katholieke eredienst in Noord-Brabant. Na de overgave van Den Bosch in 1629 verliet hij onmiddellijk de stad en vestigde zich op het platteland.

Hij bracht in 1628 (voor de val van Den Bosch) met Anna van Hambroeck het beeld van O.L.Vrouw met de ornamenten en verdere kerkmeubelen naar Antwerpen in veiligheid. Op 26 februari 1630 richt hij een request aan Isabelle en de regering in Brussel, waarin hij verschillende beweegredenen aanhaalt om hem het hoofd-schout-ambt van de Meierij van 's-Hertogenbosch te verlenen.

2. **Margaretha**. Verondersteld wordt dat zij op 16 april 1666 in Sint-Michielsgestel is overleden. Zij wordt met haar zusters en broers in diverse akten genoemd.

3. **Helena**. Zij wordt genoemd in de jaren 1644 tot 1649 en is waarschijnlijk overleden voor 22 november 1652.

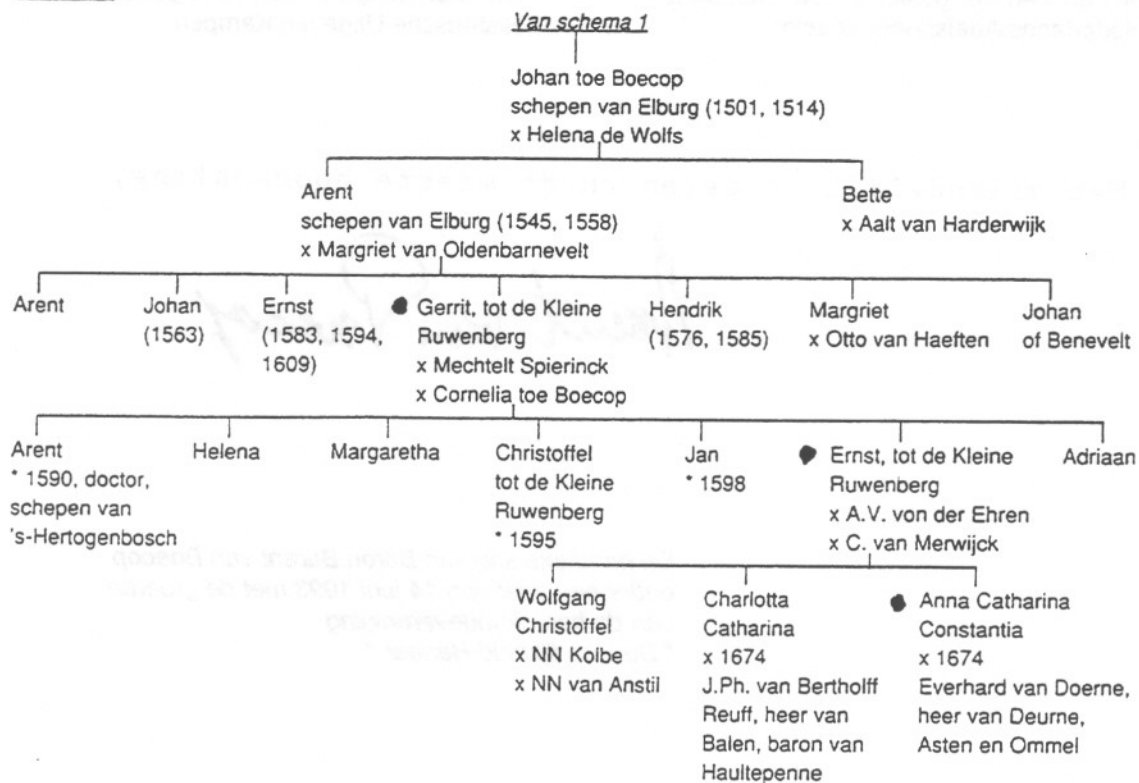
4. **Christoffel**, gedoopt in de St. Jacobskerk in Den Bosch op 25 juli 1595 en overleden te Sint-Michielsgestel 28 november 1668. Vermeld is dat in het trouwboek van de parochie van Sint-Michielsgestel bij de inzegening van huwelijken, Christoffel van Boecop herhaaldelijk als getuige voor komt. Hij overlijdt op 28 november 1668.

5. **Jan**, gedoopt in de St. Janskerk op 31 maart 1598 te 's-Hertogenbosch.

6. **Ernst**, volgde zijn vader op als bewoner van de Kleine Ruwenberg.

7. **Adriaan**. Hij begon evenals zijn broer Arend de artesstudie aan de universiteit te Leuven. Adriaan overleed voor 26 augustus 1641, want op die dag wordt zijn broer Christoffel beleend met een door hem nagelaten tiende onder Gestel en Gemonde.

Schema 3

Gedeelte van de stamboom van het geslacht "Toe Boecop" waaronder de bewoners van de Kleine Ruwenberg

De hierboven onder 6 genoemde zoon **Ernst toe Boecop** tot de Kleine Ruwenberg, noemt zich ook heer van Birgel in het land van Gullik alsmede overste en kamerheer van de vorst van Neurenburg . Hij laat zijn testament approberen (goedkeuren) bij de leenkamer op 7 oktober 1676 en is overleden voor 25 februari 1680. Hij huwde ten eerste met **Anna Veronica von der Ehren**, vrouwe van Birgell. Trouwt ten tweede met **Catharina van Merwijck** . Laat drie kinderen na uit het eerste huwelijk.

Zijn dochter **Anna Catharina Constantia** huwde met **Everhard van Dourne**, heer van Deurne, Asten en Ommel. Op 24 oktober 1702 maakt zij met haar man voor notaris Pieter van den Oudenhoven te 's-Hertogenbosch een testamant op. Na het overlijden van haar man wordt zij op 21 december 1705 beleend met de heerlijkheid Asten . Tussen 1705 en 1726 gaat de Kleine Ruwenberg over aan de familie de Horion. In 1726 wordt het kasteel gekocht door mr. Christiaan Paulus van Berestein ,heer van Maurik te Vught. De inboedel en de familiestukken verhuizen naar Asten. Het gevolg is dat veel informatie over de relatie tussen het geslacht Toe Boecop en de Kleine Ruwenberg is gevonden in het archief van de heerlijkheid Asten. Het van ouds bekende familiewapen van het geslacht Toe Boecop is in het Nederlands Adelsboek als volgt

omschreven: "In zilver een zwart ankerkruis, vergezeld van zeven zwarte blokjes, waarvan een boven rechts, een boven links, een beneden en een tussen elk paar armen. Helm, met zwart-zilveren wrong en zilver-zwarte dekkleden".

In het wapenschild van de gemeente Asten staan twee wapenschilden, het ene schild is van het geslacht van Dourne; het andere van het geslacht Toe Boecop.

Uit de bovenstaande historische informatie kunnen we concluderen dat de Kleine Ruwenberg gedurende een periode van ca. 120 jaar met recht huize Boecop is genoemd.

Literatuur en bronnen.

- Tijdschrift Taxandria, jaargang 1900, blz.167-173.
- Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken in Noord- Brabant, deel II blz.73/75. Bloys van Treslong Prins.
- Bossche Bijdragen, deel XIII, 1935-1936, blz.139-143.
- Rechterlijk Archief van 's Hertogenbosch, schepenbank, boek nr.1542, fol. 197 e.v. en boek nr.1541,fol.300 en 301.
- Artikel K.Schilder "Toe Boecop, een ook met Kampen verbonden geslacht "in Historische Uitgaven Kampen .

Met vriendelijke groeten en de meeste hoogachting,

De handtekening van Baron Barent van Boecop onder een brief van 14 juni 1993 met de groeten aan de heemkundevereniging "De Heerlijkheid Herlaar"

Het Doofstommen-Instituut te St. Michiels-Gestel.

Onder den titel: " Bij de doofstommen " geeft *De Maasbode* eene zeer interessante schets van het R. K. Doofstommen-Instituut "Herlaar " te St. Michiels-Gestel.

De schrijver, die een bezoek heeft gebracht aan deze nuttige en schoone inrichting, geeft zijne indrukken hiervan in verhalende vorm weer. We achten deze schets belangrijk genoeg om ze als Feuilleton in ons blad op te nemen.

(" De Zuidwillemsvaart" 1910)

De Stichter van het Instituut voor Doofstommen, de Zeereerw. Heer Martinus van Beek.

Meisjes-bouw. opgericht in 1868—'69, onder eet- en speelzaal, atelier der handwerken, boven slaapzaal.

Nieuwe hoofdingang (sinds 1816), rechts kamers van Directeur, boven logeerkamers, enz.

Gebouwen der jongens-afdeeling en nieuwe kapel.

vervolg

„Maar, om op de drukkerij terug te komen”, ging onze begeleider verder voort. „die dient op de eerste plaats ter bekwaming en oefening in het zettens- en drukkersvak. We maken er hier tegenwoordig vooral veel werk van, om niet alleen goed, maar ook net en aangenaam uitziend drukwerk te hebben. Zoo krijgen onze menschen inderdaad een heel degelijke vakkennis. De vlugsten zijn zij al wel niet op het werk, maar dit doen ze: in alle geval degelijk arbeiden en stoer doorzetten. Ik zou wezenlijk niet durven zeggen, dat vlugheid een betere aanbeveling is dan deze laatstgenoemde kwaliteiten.

De groote, moderne zetmachines en rotatiepersen, zooals die, waarmee uw courant gedrukt wordt, zullen wij wel nummer kunnen gebruiken. Eerstens zijn ze te kostbaar en, althans voor ons, te weinig rendeerend. En bovendien, het kan voor onze mannen onmogelijk goed zijn, zoo zij zouden moeten werken in een fabriek of drukkerij met allerhande gecompliceerde machinerieën. Er is nog te veel gevaar aan al die moderne vindingen verbonden, om hen bloot te stellen aan ongevallen. die daarmee zoo licht kunnen voorkomen en waarvan een stokdoove geen enkel voortteeken of waarschuwend verdacht geluid hooren kan.

Het is dan ook volstrekt niet noodig, onze kweekelingen in te wijden in het gebruik van machinerieën, die in de provincie en in de kleine steden, waar zij later hun kost zullen verdienen, nog volslagen onbekend zijn.

Overigens zorgen wij, dat de meerbegaafden niet alleen het zettens- en drukkersvak grondig leeren. wij brengen hen ook zoover, dat zij zelfstandig een proef corrigeeren en reviseeren kunnen. Dat is een heele toer, die bij de minder-begaafden nooit lukken zal. Want dat is wel eigenaardig, hoe onbeholpen en primitief deze laatsten zich soms uiten. Bij samengestelde woorden b.v. zullen zij herhaaldelijk het hoofdbegrip vooropzetten en in plaats van penhouder, dakpan, kapstuk, zeggen: houderpen, pan-dak, stok-kap, enz. Ook maken zij in hun brieven heel veel schrijffouten, b.v. in plaats van beeld, schrijven zij bleed, in plaats van krant: karnt. En het is bar-moeilijk, om hun deze gewoonte af te leeren.

Nu zullen wij maar naar de kleermakerij en schoenmakerij gaan. Daar is wel niet heel veel bijzonders te zien, maar 't is u immers te doen om een globaal overzicht van ons instituut?

Ja, wat nu te zeggen van deze twee inrichtingen, die in niets van de gewone, aan allen bekende kleermakerijen of schoenmakerijen afwijken? In de eerste eenige naaimachines, een groote zittafel, en de tweede lage tafeltjes en lage stoeltjes, pikdraad en leerlappen, stukken schoenen en elzen en — ook dit nog — twee schilderstukken van den reeds genoemden stichter Van Beek: een Gemertsch wevertje en een Pauluskop. C'est tout. Dooeenvoudig natuurlijk alles, zoldering, wanden en vloer, heusch geen paleisalen”...

„Waarover u nog niets gezegd hebt, dat is over de wijze, waarop de kweekelingen een ambacht kiezen. Doen zij dat zelf?”

„In de meeste gevallen doen de ouders of voogden een keuze. En die eerbiedigen wij. Verscheidenheid van selectie is er niet, dat ziet u wel: drukker, zetter, kleermaker en schoenmaker. In 't uiterste geval zoudt' ge daarbij nog kunnen noemen: landbouwer en timmerman-amid. Dit laatste beroep wordt anders alweer te gevaarlijk voor onze dooven, dat moeten wij niet hebben. In België en eenige andere landen is ook nog het vak van schrijnwerker op het leerprogram geplaatst, maar dat is voor Nederland óók niets; hier zijn te weinig schrijnwerkers... Heel mooi is dit beroep wel zeker voor doofstommen. Echt éér, om rustigies h'j te blijven zitten met heel veel stille liefde en zacht geduld.

Voor zoover onze ondervinding reikt, zijn wij van meening, dat het schoenmakersvak met het meeste geluk door doofstom-geborenen wordt beoefend. Een kleermaker moet in den tegenwoordigen tijd al te veel gevoel hebben voor fijnheid van snit, voor elegantie, voor buitengemeenheid van kleur en stof, dan dat onze mannetjes het in dit vak tot de verste grens der volmaaktheid brengen. Met het schoenmakersvak is het wat anders. Hier wisselen de vormen niet zoo snel, blijven de grondstoffen altoos hoofdzakelijk dezelfde, is oefening en handigheid een eerste vereischte. En hun tijd verpraten tijdens het werk doen de dooven waarlijk niet.....

Integendeel, ze zijn zeer stil. de meesten. 't Is nu op het oogenblik recreatie en hoort u van daarbuiten zooveel geluid, als ge verwachten zoudt?"

Wacht, laat ons meteen hier de recreatiezaal kijken. Hier hebt u de kast met het lievelingswerk der jongens. Van de kleineren allerhande fröbelwerk, van de grooteren die uitgezaagde plankjes. Figuurzagen is een eerste liefhebberij voor de leerlingen, en dan hebben ze liefst, dat ge u maar niet met hun werk bemoeit, dat ge ze maar laat begaan, ze maar zelf laat uitzoeken en bekijken aan welk modelletje ze nu eens willen beginnen.

Die snuisterijen, grappige kleine dingetjes, korfjes, doosjes, ranke, doorzichtige torntjes waren wel allerzorgvuldigst tot in de kleinigheden gezaagd, geschuurd, geflikt, — en zoo mooie stukjes geworden als vooroefeningen van kuustnijveren, — modelletjes van schrijfwerk, behandeld, zooals de leeraar daar straks zei, met heel veel liefde en zacht geduld.

O! zeker, de armen van geest, deze lijdens, die misschien de slagen dragen voor wat ondeugenden eens in hun geslacht misdreven hebben, zij zijn toch nog niet van al wat in het leven kleur en licht en weldoende verandering brengen kan, verstoken, — zij bewaren toch ook nog in hun stille zielen die groote gave: het gevoel, de innige liefde voor het schoone..... Vooral wanneer mannen, als dezen in het instituut, met zachten zin die stille zielen cultiveeren...

Nu kunt u, als u dat verkiest ook nog de vrouwenafdeeling zien. Het onderwijs is daar hetzelfde als in de mannenafdeeling, de handwerken zijn natuurlijk de voor vrouwen geëigende.

Iets heel speciaals hebben we nog in de vrouwenafdeeling, dat u zeker weten moet".

We beklommen thans langzaam en voorzichtig een oude, uitgelopen trap, die leidde naar eenige laaggezolderde vertrekken.

„Die hier werken, zullen blij zijn, als het nieuwe gebouw gereed is", meende onze begeleider. „'t Is hier geen weelde, niet waar?"

Maar alles zag er kraakhelder en frisch-zindelijk uit, zoodat het gebrekige minder opviel.

„Dit is nu de bakkerij van het brood voor onze altaren, het offerbrood, de hosties".

Een nonneke met groote kap op verwelkomde ons vriendelijk. En toonde met een zeker welgevallen de kamers, waarin zij altoos haar eenigszins gewijde werkzaamheden verricht, geholpen door andere Zusters en eenige doofstomme vrouwen.

„Ziet u", lei zij uit, „voor het bakken der hosties wordt de beste van de beste tarwe gebruikt. Die komt hier dan gezift aan. En wij ziften ze nog eens met de hand, dat niet het minste yuiltje meer erin blijft. Geen korreltje haver of rogge, geen graantje of zaadje. En dan, als de tarwe gemalen is, zuiveren wij

Een machientje, waarmede de hosties worden uitgestoken.

ze nog eens, met de grootste nauwkeurigheid. Zoo wordt ze gereed om er met water deeg van te maken. Die deeg wordt dan gelegd op deze pannen, wel iets gelijkend op wafelbakpannen. — ziet u eens, hoe glad gepoetst die van binnen zijn — die in de oventjes bevestigd hangen boven het vuur. En het vuur houden wij heel matig aan 't branden met deze houtshooljes. We hebben hier nog een nieuw oventje bij moeten plaatsen voor noodhulp, tot we overgehaald zijn. Die gebakken koekjes worden dan zorgvuldig in kleinere, ronde stukjes verdeeld. Tegenwoordig hebben we het heel druk heel druk. Een paar jaar geleden bakten we hoogstens vijf miljoen hosties per jaar en nu gaat het al naar twaalf, dertien miljoen, niet waar, mijnheer.....

Een oogenblik denkt ge hier aan de begijntjes, die in vroeger tijd zich in haar binnenkamertje plachten bezig te houden met vrome werken. Afgescheiden van de wereld, die daarginds wracet en wriemelt en kijft en vocht, stil-biddend en peinzend en werkend te leven, altijd denkend aan de betere dingen van de eons komende eeuwen, — dat geschiedt toch nog wel in onze, vaak zoo cynische omgeving...

En dan komt u hier, waar 't graan bereid wordt tot offerbrood, die schoone gedachte uit Vondels „Altaergeheimenissen" te binnen:

„'t Vernederen schijnt vruchteloos en
deerlijk.

Maar geeft in 't eind meer luisters
aan het heerlijk."

(wordt vervolgd)

Bestuursmededelingen

Als vervolg op zijn lezing geeft Frans Cooijmans de leden van de heemkundevereniging de gelegenheid bij hem in de showroom nader kennis te maken met de geschiedenis van de uurwerken die daar hangen. Het telefoonnummer van Frans is 073-5514359.

In de week van 28 mei tot 2 juni 2001 wordt er weer gecollecteerd voor het Anjerfonds. Zoals u weet komt éénderde van het bedrag dat opgehaald wordt door de heemkundevereniging ten goede aan de onze vereniging.

In het vorige nummer van 'Den Heerdgang' hebben wij aangegeven dat vanuit de ledenvergadering een dringend verzoek is gekomen of meer leden zich beschikbaar willen stellen als collectant.

Eén avond in het jaar meewerken voor de vereniging en van bv. 18.00 tot hooguit 19.30 uur collecteren moet toch kunnen, vindt u ook niet? Het blijft op deze manier dan ook aantrekkelijk voor de andere collectanten.

Martien van Griensven (tel.551363) coördineert het collecteren in het oude dorp en Nico Sira (tel.5514198) doet dit voor de Theereheide.